

Holdijk

Strafvordering, houdt in dat de belanghebbende achteraf over de toepassing van opsporingsbevoegdheden zijn beklag kan doen en dat hij kan verzoeken om vernietiging van gegevens die op vordering zijn verstrekt. Het is juist, zoals de regering opmerkt, dat opschortende werking afwijkt van de opzet van alle bevoegdheden in het Wetboek van Strafvordering en soms nadelig kan zijn voor het verloop van het opsporingsonderzoek. Iedereen kan zich dat voorstellen. De vraag is echter waarom dit nadeel voor met name het opsporingsonderzoek zou optreden indien de wet zou voorzien in een voorziening voor spoedeisende situaties. Nu doet ze dat niet. Ook is de vraag wat een belanghebbende met het beklagrecht achteraf opschiet indien er wel naar gegevens is gezocht, maar niets van waarde is gevonden. Wil de minister op beide vragen ingaan?

Ik noemde al de notificatieplicht jegens personen over wie gegevens zijn verstrekt. Deze plicht is niet voorgeschreven bij vorderingen van identificerende gegevens, wel bij andere dan identificerende gegevens. In het eerste geval zou het om een weinig ingrijpende bevoegdheid gaan en zou een notificatieplicht een te grote last voor de politie betekenen, aldus de regering. Echter ook een verplichting ten aanzien van niet-verdachten blijft achterwege, omdat de regering deze moeilijk uitvoerbaar vindt. Toch menen wij dat de VVD-fractie tijdens de voorbereiding terecht aandacht heeft gevraagd voor de goede naam en faam van niet-verdachten. Immers, door verzoeken van de politie kunnen ook onschuldige burgers in een kwaad daglicht komen te staan. Door de grootschaligheid van opgeslagen gegevens zullen burgers sneller dan voorheen in het vizier van justitie kunnen komen te verkeren. Het argument van regeringszijde dat derdeverstrekkers geen inzicht krijgen in de reden waarom gegevens worden gevorderd, achten wij te weinig geruststellend. Daar komt nog bij dat verwijdering van de gegevens uit de registers pas zal plaatsvinden als het onderzoek én de eventuele zaak zijn beëindigd. Dat kan dus jaren duren.

Ten slotte vragen wij nog aandacht voor het aspect van de administratieve lasten en kosten voor de verstrekker van de gegevens. Het uitgangspunt moet toch zijn en is

toch ook dat kosten van opsporing voor rekening van de overheid komen. Artikel 592 Wetboek van Strafvordering geeft geen absolute aanspraak op vergoeding van kosten. Twee vragen houden ons in dit verband bezig. Wat als, anders dan de regering aanneemt, de technologische infrastructuur van bedrijven en andere organisaties wel moet worden aangepast en daardoor investerings-, exploitatie- en onderhoudskosten moeten worden gemaakt? In de tweede plaats: zal het redelijkerwijs altijd doenlijk zijn voor bedrijven om de directe, extra kosten van personele arbeid en administratie, die de regering wel voor vergoeding in aanmerking wil doen komen, overtuigend inzichtelijk te maken?

Voorzitter. Wij zullen met belangstelling naar de reactie van de minister op onze beschouwingen en vragen luisteren.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Mediawet in verband met het bevorderen van een gezamenlijke strategie en duidelijke regie met betrekking tot de programmering van de landelijke publieke omroep, alsmede het aanbrengen van een helderder afbakening tussen toezicht, bestuur en professionele werkprocessen binnen de organisatie van de landelijke publieke omroep (29991).

De **voorzitter**: Ik heet de staatssecretaris van harte welkom.

De beraadslaging wordt geopend.

□

Mevrouw **Witte**man (PvdA): Voorzitter. Dit wetsvoorstel gaat om sturing en regie van de publieke omroep. "Mannen om een tafel, een enkele vrouw. Ze kaarten, ze kwartetten, ze ruilen in en uit, mag ik van jou, dan krijg jij van mij. Toen de avond viel, zochten ze hun handen om schouders te bekloppen. Tevergeefs, verspeeld, overspeeld." Dit beeld komt bij mijn fractie op als zij denkt aan de bedding die moest

worden uitgehakt alvorens deze wetswijziging erdoorheen kon worden geleid. Een wetswijziging als een stromende rivier, was dat maar waar! Met horten en stoten, veel uitruil en symboolpolitiek. De niet-gekozen burgemeester gaf rond Pasen de aftrap. Wij redden het kabinet als de omroepvoorzitters een toontje lager mogen zingen. Mag ik dan van jou de netcoördinatoren? Dan krijg jij de omroepvoorzitters. Mag ik dan meer geld voor de omroepverenigingen, dan mag jij meer macht aan de raad van bestuur, en souffleren wij De Geus. Dan wil ik de NPS, en krijg jij meer geld voor je herzuiling, en Brandpunt terug.

Om een kabinetscrisis te voorkomen, wordt er in achterkamertjes tegelijkertijd onderhandeld over Borssele, publieke omroep en de WAO. Het inderhaast gesloten akkoord, het reces nadert en het kabinet wankelt, ademt de sfeer van compromis en alle partijen tevreden stellen, en helemaal niet van de staatssecretaris, die mijn fractie heeft leren kennen als iemand die helder kan denken en duidelijke keuzes kan maken.

Waar gaat het om? Na de bespreking van de BNN-wet vorig jaar in deze Kamer en het verschijnen van het rapport van de visitatiecommissie-Rinnooy Kan, in april 2004, wordt duidelijk dat er iets mis is met de publieke omroep. Belangrijkste kritiekpunten: kijkersaantallen lopen terug, bereik onvoldoende, waardering onvoldoende, jongeren en allochtonen worden nauwelijks bereikt, te weinig drama, geen bewustzijn van de nieuwe media en last but not least, de publieke omroep heeft geen adequaat antwoord kunnen formuleren op de oprukkende commerciële televisie. Hierop roept de staatssecretaris de noodtoestand uit, en besluit op aandringen van deze Kamer de concessieperiode van vijf jaar tot drie jaar te verkorten, tot 2008, waarna een geheel nieuw mediabestel zal gaan functioneren. De voorliggende wetswijziging dient de tussenliggende periode te regelen.

Wat doet deze wet? Deze wetswijziging heft de Raad van Advies, waarin de omroepvoorzitters het voor het zeggen hadden, op en zet die voorzitters neer in een college van omroepen, waarvanuit zij inbreng kunnen leveren. Advies mag, bepalen niet. De regierol van de

programmering komt geheel bij de raad van bestuur te liggen, en bij de netcoördinatoren als hun afgezanten. Inmiddels zijn deze personen er door de Tweede Kamer weer uitgehaald. De raad van bestuur krijgt 25% geormerkt geld om die programma's te laten maken die de omroepen laten liggen. Dit geld gaat af van de omroepgelden. Tussen de overheid, de raad van bestuur en de omroepverenigingen worden prestatieafspraken gemaakt. Er wordt een onafhankelijke raad van toezicht aangesteld, die de raad van bestuur controleert en knopen doorhakt bij onenigheid tussen raad van bestuur en de omroepverenigingen. Over de raad van toezicht en de netcoördinatoren stelt mijn fractie de staatssecretaris de volgende vraag. De raad van toezicht zal worden samengesteld uit onafhankelijke leden. Zij zullen benoemd worden door de Kroon. Een commissie zal zich buigen over de sollicitaties. Wie zitten er in die commissie? Kan de staatssecretaris garanderen dat er tussen nu en 1 september tijd genoeg is voor een zorgvuldige sollicitatieprocedure? De raad van toezicht benoemt en ontslaat de raad van bestuur. Waarop precies controleert deze raad van toezicht de raad van bestuur? Met andere woorden, waarop kan de raad van bestuur specifiek worden afgerekend? Wanneer volgt ontslag?

De raad van toezicht heeft een beslissende rol in de geschillen tussen de raad van bestuur en het college van omroepen. Is de rol van onafhankelijk toezichthouder te combineren met de rol van scheidsrechter? Is daarvoor een geschillencommissie niet een beter instrument? Waarom hebt u op verzoek van de Tweede Kamer de netcoördinatoren uit de wet gehaald? Is dat niet een staaltje van symboolpolitiek? De raad van bestuur heeft hen in ieder geval nodig als vooruitgeschoven uitvoerders en controleurs van zijn beleid.

Meer centrale sturing door managers, door de politiek voorgedragen en benoemd, met als sturingsmiddel prestatiecontracten tussen de staatssecretaris en de managers opgemaakt en toezicht door onafhankelijke Kroonbenoemden. Tevergeefs zoekt mijn fractie in deze achtertuin van de overheid de professionals, de makers en niet te vergeten de kijker die toch het geld opbrengt om zijn publieke

omroepen draaiende te houden. De staatssecretaris zal zeggen: die zijn toch vertegenwoordigd in het nieuwe college van voorzitters van omroepen, die de programma's maken en via hun leden in contact staan met de kijkers? Ja, maar uit deze wetswijziging is te lezen dat het juist de omroepvoorzitters zijn die kaltgesteld moeten worden, omdat zij aan de wortel zouden staan van de neergang van de publieke omroep.

De omroepvoorzitters als zondebok. Is dat terecht, zo vraagt mijn fractie zich af. Rinnooy Kan is van mening dat de omroepen goed presteren en alleen meer moeten samenwerken. De Raad van State sluit zich daarbij aan. De gewenste veranderingen kunnen ook binnen het huidige bestel doorgevoerd worden, aldus deze raad. Daar is geen wetswijziging voor nodig, temeer daar er gewerkt wordt aan een spiksplinternieuw mediabestel. Ook zijn de omroepen hard bezig intern hun zaken op orde te brengen, zie hun tienpuntenplan. Waarom geeft de staatssecretaris hen geen kans om zich voor te bereiden op hun toekomst? Misschien leiden hun plannen tot nieuwe, frisse zienswijzen op mediabeleid.

Mijn fractie vermoedt een konijn. Waarom nu deze wetswijziging even tussendoor geconcipeerd en onder tijdsdruk behandeld in de Tweede Kamer en op het nippertje, zonder schriftelijke ronde, voorgelegd aan deze Kamer? En nog wel zo'n ingrijpende wetswijziging? Ingrijpen dan nodig, vindt de Raad van State. Waarom, is de vraag. Antwoord: omdat het achterliggende doel van de staatssecretaris is te komen tot het ontmantelen van de verzuiling. Je hoeft niet helderziende te zijn om te voorzien dat dit het begin van het einde van de omroepverenigingen is. Zie hier het konijn dat uit de hoge hoed van de vele verhullende woorden tevoorschijn springt. Woorden die tot doel hebben de coalitie zand in de ogen te strooien. Het zandmanneltje sust de partijen zachtjes in slaap. Het stapsgewijze verschuiven van zendtijdgarantie en geld van de omroepen naar de raad van bestuur zal uiteindelijk leiden tot het marginaliseren van de omroepen, totdat deze zich noodgedwongen omvormen tot productiemaatschappijen die met een koffer vol programma's, concurrerend met

elkaar, moeten leuren langs de deuren van de leden van de raad van bestuur, want wie betaalt, bepaalt. Het rapport van de raad voor cultuur wijst ontegenzeggelijk in die richting.

De fractie van de PvdA wil de staatssecretaris naar aanleiding hiervan een vraag stellen. Is het opheffen van de omroepverenigingen niet eigenlijk de diepste wens van de staatssecretaris en dwaalt zij alleen maar langs omwegen, zoals het opheffen van de NPS en herzuiling, dus weer katholieke en protestante opinierubrieken, om de coalitie tegemoet te treden? Mijn fractie wil de staatssecretaris erop wijzen dat met dit gedraai het grote gevaar is dat het historisch momentum voor een nieuw mediabestel voorbij gaat, tussen onze handen doorglijpt omdat wij de zaak niet meer helder voor ogen krijgen, verduisterd als wij worden door het korte zicht van partijen die het nieuwe bestel aan het verleden vast willen klinken. Plato zei al: een goed politicus denkt niet alleen aan het waarborgen van het belang van de eigen groep, maar weegt de hele gemeenschap.

Mevrouw de voorzitter. Mijn fractie nodigt de staatssecretaris uit de boeien los te gooien en om in alle vrijheid, de blik op de toekomst, een spiksplinternieuw mediabestel te ontwerpen. Het is nog niet te laat. De staatssecretaris vindt mijn fractie aan haar zijde wanneer zij het verleden met zijn verzuiling achter zich laat.

Het zijn voor de publieke omroep en haar beleidsmakers ook geen gemakkelijke tijden. In rap tempo internationaliseert, globaliseert en digitaliseert de samenleving. Er is steeds meer commerciële televisie en de distributieplatformen nemen toe. Internet is niet meer in de hand te houden en "on demand"-televisie is er al. Maak daar maar eens goed beleid voor. Eén ding moet je niet doen: je door angst laten leiden. Mijn fractie wil bij die angst even stilstaan, omdat zij het gevoel heeft dat die angst al te zeer het mediabeleid voor de toekomst zal gaan bepalen. De angst voor de commerciële zit er goed in. Talpa wordt opgericht en de publieke omroep probeert angstvallig zijn sterren vast te houden. Ook de staatssecretaris verwijst in haar stukken naar de concurrentie. Wij moeten een antwoord klaar hebben op nieuwe commerciële initiatieven, schrijft zij in de memorie van toelichting. Hoezo

“antwoord klaar”? Een prestatiecontract extra naast al die afspraken over bereik, pluriformiteit, kwaliteit, herkenbaarheid, integriteit en transparantie? Meten is weten? Zo dichtplempen met cijfers en procenten dat een televisieprogramma een invuloefening wordt? Mijn fractie noemt dit angstig beleid. Angstig beleid om de gunst van de kijker, beleid dat elke innovatie in de kiem smoort. Je hebt een prachtig idee dat bijvoorbeeld technologisch innovatief kan uitpakken, maar helaas, het past niet binnen het prestatiecontract.

Bekijk het eens anders, raadt mijn fractie de staatssecretaris aan. Door de commerciële televisie worden juist kansen gecreëerd. Je wordt immers gedwongen je beleid aan een onderzoek te onderwerpen en je taak te herdefiniëren. Wat bracht de uitvinding van de fotografie met zich rond 1900? Dat de schilders zich een andere opdracht stelden en niet meer naar de natuur schilderden. De impressionisten zagen het licht en dat in meerdere opzichten. Ook het theater maakte ooit moeilijke tijden door. Toen de film opkwam, vreesde het een grote concurrent, totdat men zich realiseerde hoe theater zich onderscheidde van de film. Het is namelijk live. Je beleeft het samen met de toneelspelers, je ademt het in, je ondergaat het samen met de andere toeschouwers om je heen en je wordt als het ware opgenomen in dezelfde gemeenschap. Ten gevolge van dit inzicht veranderde de speelstijl en de theaterarchitectuur. De kleine zaal ontstond waarin de lijst werd afgebroken, zodat de acteur zich in dezelfde ruimte bevond als de toeschouwer. “Dichterbij” werd het toverwoord. In onze tijd buiten wij het verschil niet alleen uit, maar lijven wij de concurrent ook in. Op het toneel wordt film gebruikt als overdrachtsvorm naast het gesproken woord. Internet is al een pied-à-terre van de televisie geworden.

Mijn fractie leert van de geschiedenis en maakt van een concurrent een inspiratiebron. Let op! De commerciële televisie behandelt zijn kijkers als consumenten, consumenten die krijgen wat zij vragen. Vraaggestuurde programmering dus. Zijn taak is immers, de adverteerders zo veel mogelijk kijkers te bezorgen, het liefst tussen 19 en 49 jaar, het meest koopkrachtige segment van het kijkerarsenaal. De publieke

omroep zou haar kijkers daarentegen als burgers moeten zien voor wie hij een aanbod verzorgt dat ingegeven wordt door zijn functie, namelijk “to be an island of trust”, zoals de Europese Raad het formuleert. “An island of trust” in een wereld waarin wij aan het verdwalen zijn. Een levende democratie kan niet zonder een door al zijn burgers gedeelde publieke ruimte, waar gemeenschappelijke referentiekaders kunnen worden opgebouwd, de grote verhalen verteld en almaar opnieuw geïnterpreteerd, en betekenisvolle meningsverschillen uitgewisseld. Het democratisch debat wordt zo op gang gehouden en de sociale cohesie bevorderd.

Lang geleden, in een nog overzichtelijke samenleving, aan de bron van onze beschaving, had je de agora als plaats waar de mensen elkaar ontmoetten, discussieerden en nieuws en kennis uitwisselden en overdroegen. Ook de vreemdelingen werden er verwelkomd. De publieke omroep kan zo’n plek innemen. De agora, waar wij naartoe gaan om elkaar te ontmoeten, om te leren, om te lachen, dat ook, en om multimediaal mee te praten. Soms klinkt er een wereldomvattende schreeuw, zoals tijdens Live 8. Soms is het er stil. Aandacht is er altijd, voor iedereen.

In schril contrast met dit mooie beeld staat het schrikbeeld dat oprijst uit de voorliggende wet. De raad van bestuur krijgt 25% van het totale budget om de programmering bij te stellen c.q. aan te vullen, lezen wij. Geld als sturingsinstrument voor de programmering. Dat is een regelrechte kopie van de commerciële televisie. Geeft dit niet te denken, vraagt mijn fractie aan de staatssecretaris. Een publieke omroep moet zijn programmering toch inhoudelijk aansturen? Dat moet niet door managers die zwaaien met prestatiecontracten op straffe van programmaweigering, maar door professionals die verstand hebben van het vak televisie maken. De vraag waarmee de staatssecretaris zich moet bezighouden, is niet hoe de publieke omroep zo goed mogelijk kan concurreren met de commerciële televisie, maar hoe de publieke omroep zich zo goed mogelijk kan onderscheiden van de commerciële televisie. It’s the content.

Dat mijn fractie niet helemaal op haar achterhoofd is gevallen, en dus

vrees met terechte vreeze, bewijzen de gebeurtenissen van de afgelopen dagen. De NOS, waarvan de NPS in 1988 is afgesplitst, was als gezamenlijkheid van de omroepen juist opgericht als forum, om daarin het open debat tussen de zuilen, partijen en het middenveld te organiseren. Wie moet in de nabije toekomst deze taak overnemen? De omroepen kunnen dat niet meer, aangezien zij juist alleen nog maar voor hun eigen opinie mogen uitkomen.

Deze vraag roept weer nieuwe vragen op. Kan de staatssecretaris mijn fractie toezeggen dat zij streeft naar een reclamevrije publieke omroep? Mijn fractie is verheugd dat de reclame rond kinderprogramma’s wordt afgeschaft, maar de staatssecretaris zou mijn fractie nog meer plezier doen, wanneer de hele publieke omroep van reclame bevrijd zou kunnen worden. Is de staatssecretaris het met mijn fractie eens dat de publieke omroep zich dan echt zou kunnen onderscheiden van de commerciële? Dat gaat geld kosten! Ja zeker. Maar de staatssecretaris vindt het toch ook belangrijk dat de publieke omroep echt helemaal van ons wordt en niet ook een beetje van de reclame?

Linda de Mol juichte bij de presentatie van Talpa: Talpa is van u en niet van de overheid. Dat was een leugen. Talpa is van de adverteerders, die op elk moment, ongenood, binnen kunnen dringen met hun volle boodschappentassen. Wie betaalt bepaalt immers?

Is het niet beschamend dat in Frankrijk € 83 per hoofd van de bevolking wordt uitgegeven aan cultuur en in Nederland € 0,13? Dat is het laagste bedrag in Europa. Ook aan onderwijs geven wij het minste uit. Is onze beschaving ons dan niets waard? Wat is onze beschaving de staatssecretaris waard?

In deze Kamer dienen wij wetten te beoordelen op kwaliteit en uitvoerbaarheid, bijvoorbeeld door de vraag te stellen of de wetswijziging de beoogde verbeteringen teweegbrengt. Omdat de beoogde verbeteringen in deze wetswijziging pas achteraf gemeten kunnen worden, stel ik de vraag anders. Zijn door deze wijzigingen de voorwaarden aanwezig voor de omroepverenigingen, die tot 2008 nog de belangrijkste aanleveraars zijn van programma’s, om kwalitatief hoogwaardige programma’s te maken?

Witteman

Mooie televisieprogramma's kun je het beste benaderen als artistieke producten, zoals een toneelvoorstelling, een schilderij of een compositie. Uiteraard komt er een hoop technische vaardigheid en vakmanschap bij kijken, maar het standpunt, de bron, is creativiteit, te herkennen aan de ziel van het werk. Een goed televisieprogramma is beziel. Welnu, om programma's met een ziel te kunnen maken – of het nu het journaal, een opinieprogramma of een documentaire is – is het nodig dat er journalistieke en programmatische onafhankelijkheid is, een goed inspirerend werkklimaat, continuïteit, geen tijdsdruk – het kan lang duren voordat een programma succes heeft – een creatief team waarop je kunt rekenen, royale samenwerking op het net en, heel belangrijk, uitzendinggarantie. Hoe zit dat de komende drie jaren met deze wet? Zullen de omroepen en de makers een beetje prettig kunnen werken in Hilversum? Helaas, op alle punten werd negatief gescoord. De pijn wordt vooral veroorzaakt doordat de omroepen en de makers zich langzaam voelen doodbloeden.

Dat het omroepbestel op de schop moet, daar is iedereen het over eens. Doe het dan ook duidelijk! Óf je gaat het bestel van binnenuit grondig renoveren. De omroepen waren daar al mee bezig. Óf je begint opnieuw te werken aan een heel ander model. Daar hadden ze in Hilversum graag over willen meedenken. Het concurrentiedenken werpt nu al zijn schaduw vooruit. De reorganisatie is begonnen. De eerste ontslagen zijn gevallen. Waarom zou je nog iets moois bedenken als het misschien toch niet wordt uitgezonden? Het ziet er somber uit voor de komende jaren. Het beeld staat nog niet op zwart, maar de hunevuren wel.

De heer **Luijten** (VVD): Ik kan uw betoog in grote lijnen volgen. De publieke omroep zou een eiland van vertrouwen moeten zijn. Ik hoor allemaal prachtige vergezichten, maar de vraag is hoe u dat allemaal gaat organiseren. Hoe wilt u dat concreet vormgeven? Ik begrijp ook niet zo goed wat in uw verhaal de rol van de omroepen is. Spelen die daar geen rol meer in? De publieke omroepen hebben toch jarenlang de tijd gehad om zelf met een initiatief te komen? De creativiteit die u ze toedicht, heb ik op dit punt nog niet gezien.

Mevrouw **Witteman** (PvdA): Kunt u uw vragen misschien nog een keer herhalen? Ik ben heel verkouden, dus ik heb ze even niet onthouden.

De heer **Luijten** (VVD): Dat is niet erg. De eerste vraag was dus hoe u het gaat organiseren. De tweede vraag was of de omroepen geen plek meer hebben in uw model. De derde vraag was of de omroepen niet genoeg tijd hebben gehad om die prachtige vergezichten die u schetst vorm te geven. Hun creativiteit heeft kennelijk niet tot dat prachtige bestel geleid.

Mevrouw **Witteman** (PvdA): Ik heb net een beeld geschetst van de agora. Dat is het nu niet. Je kunt je afvragen wie daaraan schuld heeft. Het bestel zoals het nu is, heeft niet zodanig gewerkt dat men zich heeft kunnen ontworstelen aan de strijd met de commerciële. De publieke omroepen zijn er eerder op gaan lijken dan dat zij zich daarvan hebben onderscheiden. Dat is ook de schuld van de omroepverenigingen. Moeten wij die dan handhaven? U hebt kunnen horen dat ik op dit moment niet echt kies. Mijn fractie is erg voor een nieuwe kijk op het omroepbestel. Wij vinden het niet goed dat er nu een omroepbestel ontstaat waarin een deel van het oude bestel als een relikwie blijft hangen. Er wordt dus niet gekozen voor een nieuwe weg. Mijn fractie geeft de voorkeur aan een geheel nieuw omroepbestel, waarin de omroepverenigingen niet als verzuilde verenigingen opereren. Het is goed mogelijk dat zij blijven als productiemaatschappijen of als werkmaatschappijen, maar dan opgezet vanuit een nieuwe manier van denken. Terwijl dit proces plaatsvindt, is de visie op de publieke omroep doorgedrongen in de hoofden en de harten van de mensen die er werken. U bent vast ook in Hilversum geweest om met de mensen daar te praten. De wil is groot. De creativiteit is op zichzelf ook groot, maar die wordt gesmoord door het bestel. Men is er nog niet aan toegekomen om die stap te maken.

De heer **Luijten** (VVD): Ik kan hier heel weinig mee. Ik dacht dat u een heel eind kwam in de richting van het voorstel zoals het er nu ligt. De omroepen moeten misschien wel productiemaatschappijen worden en

moeten zich inderdaad maar weer eens gaan bezighouden met het maken van programma's in plaats van naar elkaar te blijven kijken. Ziet u het nu met of zonder de omroepen? U zegt wel dat het een heel nieuwe manier van denken moet worden, maar daar kunnen wij natuurlijk niet bij stil blijven staan, want de commerciële treinen razen wel door!

Mevrouw **Witteman** (PvdA): Maar ik heb de nadruk gelegd op de nieuwe manier van denken. Als het om het onderhavige wetsvoorstel gaat, vind ik het een slecht voorstel omdat, wil je de omroepverenigingen behouden, zij geen kans hebben om hun creativiteit naar buiten te brengen. Dat is mijn grootste bezwaar tegen dit wetsvoorstel. De omroepverenigingen worden nu zo'n beetje kaltgesteld, ontdaan van hun macht, omdat ze van bovenaf worden aangestuurd en niet meer van binnen uit. Daarom zei ik ook dat een televisieprogramma een creatief, een artistiek product is en dat een dergelijk product niet tot stand kan komen als het aan zoveel regeltjes moet voldoen. Een artistiek product kan tot stand komen binnen een artistiek klimaat waarin makers de tijd hebben om de vonk te krijgen om tot iets te komen. Dat kan begeleid worden door een omroepvereniging, dat maakt mij op zich niet zoveel uit, maar er moet in ieder geval wel de ruimte voor zijn. Door de manier waarop het nu wordt ingericht, wordt die ruimte zodanig beperkt dat de creativiteit niet meer tot bloei kan komen. Dat heb ik willen proberen te zeggen. Dit is de eerste stap; zet ze in een hoek en laat ze de dingen doen die ze doen, maar dan wel met fikse prestatiecontracten van bovenaf geregeld. Maar laten wij elkaar niet voor de gek houden, want er komt ongetwijfeld een volgende stap. Ik snap ook niet dat de coalitiepartijen hier in trappen. De volgende stap zal zijn dan de omroepverenigingen nog maar zo'n klein beetje van het geld krijgen, alleen nog maar opiniërende programma's mogen maken zoals in de zestiger en zeventiger jaren en verder helemaal niets meer mogen behalve dan leuren bij de raad van bestuur om een kans te krijgen om een programma te maken. Ik ben er een beetje boos om en dat zult u ook aan mijn toon horen, want hier wordt een spel gespeeld. Ik mag de

Witte man

staatssecretaris heel graag, dus het is zeker niet persoonlijk bedoeld. Er wordt een spel gespeeld omdat de coalitie is zoals zij is. Iedereen trapt er in – ik zeg het maar zoals het mij in de mond komt – en over enkele jaren zal iedereen zeggen: had ik het maar geweten, dan was ik toen wat duidelijker geweest en zou ik in opstand zijn gekomen. Dat zijn doekjes voor het bloeden, dames en heren!

De heer **Schouw** (D66): Ik voel mij als coalitiepartij hier toch wel een beetje door aangesproken. Er wordt een spel gespeeld en ik stink er in! Ik zou dan toch wel wat preciezer willen weten wat dan het spel is en waar ik dan in zou stinken. Ik ben daar met name zo in geïnteresseerd omdat u volgens mij de governance-structuur zoals die vandaag aan de orde is voor de omroepen juist tegemoet komt aan uw punt dat de omroepverenigingen weer gaan doen waar zij goed in zijn, namelijk creativiteit van onderop om programma's te maken.

Mevrouw **Witte man** (PvdA): Ik denk dat ook uw partij het prima vindt zoals het nu gaat. Ik zal de verschillende partijen apart benaderen. Ik denk dat het CDA het meest voor de gek wordt gehouden, dat de VVD wel de omroepverenigingen wil behouden, dat D66 dat eigenlijk niet wil, maar er toch wel mee instemt omdat dit goed voor de coalitie is. Eigenlijk wil de VVD ook iets anders, namelijk een BBC-model zonder reclame!

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Misschien moeten wij ook even over de PvdA praten. Ik denk dat wij twee dingen moeten constateren. Het eerste is dat het publieke bestel met allerlei ontwikkelingen wordt geconfronteerd en het tweede is dat wij met een erfenis uit het verleden zitten, waarvan het de vraag is of de dragers van dat enorme pluriforme publieke bestel met zijn allen wel die grote nieuwe ontwikkelingen aan kunnen. U zult dus moeten kiezen voor de functie van de publieke omroepverenigingen. Zijn dit de dragers van het nieuwe bestel of zijn zij dit niet? U draait hier voortdurend omheen en daarmee neemt u ook het risico dat u doorgaat op de weg die veel te traag is om de aanpassingen aan te brengen die nu noodzakelijk zijn. U draait ook een beetje om

de hete brij heen. De vraag is dus: zijn de publieke omroepverenigingen nog de dragers van het nieuwe bestel. Ik denk dat u die vraag moet beantwoorden, want anders komen wij geen steek verder en zitten wij over tien jaar nog met dit probleem.

Mevrouw **Witte man** (PvdA): Het is heel natuurlijk heel interessant om een filosofisch debat te voeren over de vraag of de omroepverenigingen nog wel de dragers zijn van het nieuwe bestel, maar wij zitten nu in deze situatie en daar wind ik mij over op. Ik vind, en dan spreek ik ook namens mijn fractie in de Eerste Kamer, dat de omroepverenigingen niet de dragers van de profilering zijn, maar wij zitten nu in deze situatie. Het klinkt misschien wat ambigu, maar ik probeer nu de mogelijkheden te bekijken voor de zittende omroepverenigingen en tegelijkertijd te schetsen hoe het in de toekomst met de omroepverenigingen zou moeten gaan. De manier waarop er nu met hen wordt gesold, vind ik schandalig. Dan kan ik het intussen wel goed vinden dat de omroepverenigingen zouden verdwijnen, maar ik wil dit niet los daarvan zien, omdat ik ook betrokken ben bij de werkomgeving van de mensen die bij de omroepverenigingen werken.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Mevrouw Witte man, u bent de vleesgeworden tragiek van de besluitvorming over het publieke bestel in Nederland.

Mevrouw **Witte man** (PvdA): Iedereen is het erover eens dat het omroepbestel op de schop moet, maar doe het dan duidelijk, aldus de medewerkers in Hilversum. Of je gaat het bestel van binnenuit grondig renoveren, de omroepen waren daar al mee bezig, of je begint opnieuw op weg naar een heel ander model. Zij hadden daar graag aan willen meewerken. Het concurrentiedenken werpt nu al zijn schaduw vooruit, de reorganisatie is begonnen en de eerste ontslagen zijn gevallen. Waarom zou je nog iets moois bedenken als het misschien toch niet wordt uitgezonden?

Het ziet er somber uit de komende jaren. Het beeld gaat nog niet op zwart, maar de humeuren wel. Hoe denkt de staatssecretaris onder deze werkomstandigheden de pluriformiteit en vooral ook de kwaliteit tot

2008 te waarborgen? Of moeten de omroepen maar helemaal ophouden met het zelf maken van programma's en alleen nog maar programma's kopen? De agora wordt dan een markt in een heel andere betekenis en een ziel kun je niet kopen, wel verkopen.

Wij verheugen ons op de antwoorden van de staatssecretaris. Jammer genoeg komen die pas morgen.

De heer **Woldring** (CDA): Ik heb de rijke visioenen van mevrouw Witte man met groot respect gevolgd. Dit wetsvoorstel gaat over verandering van de bestuursstructuur. Wat je ook van een organisatie vindt met allerlei prachtige visioenen, er moet natuurlijk wel bestuurd worden. Ik heb geen antwoord gehoord op de vraag naar de mening van de fractie van de PvdA over die bestuursstructuur. Er moet toch bestuurd worden.

Mevrouw **Witte man** (PvdA): Ik ben hier in mijn tekst al op ingegaan, maar misschien is dit door de interrupties niet duidelijk naar voren gekomen. Ik vind het goed dat de voorzitters uit de Raad van Advies zijn getreden, omdat die situatie op dit moment onwerkbaar is. Je kunt je echter afvragen of het goed is omdat die structuur onwerkbaar is of omdat de omroepvoorzitters slecht functioneren. Was het nodig om nu deze verandering teweeg te brengen? Ik heb die vraag al eerder gesteld. Wat minder goed is, is dat nu een kwart van de programma's van bovenaf met geld wordt aangestuurd, terwijl een publieke omroep altijd van beneden af inhoudelijk zou moeten worden aangestuurd. Dat vind ik dus geen goede zaak. Ook niet goed is hetgeen ik heb gemerkt in gesprekken met de raad van bestuur: als managers hebben zij eigenlijk geen kaas gegeten van een artistiek product als een televisieprogramma. De netcoördinatoren zijn afgeschaft, maar ik heb gehoord dat zij wel weer zullen gaan werken. Zij zullen een programma kunnen weigeren. Doen ze dit op grond van iets abstracts als genre, of willen ze toch iets over de inhoud zeggen? In dat laatste geval zijn we gevaarlijk dicht bij een publieke omroep die van bovenaf wordt gestuurd door de politiek.

De **voorzitter**: U vervalt in

Witte man

herhalingen. Wij zullen het kunnen nalezen in het verslag.

□

De heer **Woldring** (CDA): Mevrouw de voorzitter! Mijn bijdrage namens de CDA-fractie heeft een iets andere strekking dan die van mevrouw Witte man. Mijn fractie heeft met belangstelling kennisgenomen van dit wetsvoorstel. Het is een uitwerking van het kabinetsstandpunt dat de staatssecretaris in haar brief van 11 juni 2004 aan beide Kamers van de volksvertegenwoordiging heeft gestuurd om op korte termijn enkele wijzigingen door te voeren in de strategie en sturing van de publieke omroep. De voorgestelde wijzigingen komen voort uit de kritische conclusies en aanbevelingen in het rapport van de visitatiecommissie-Rinnooy Kan. Indien men alleen let op de kritiek van de visitatiecommissie, dan lijkt de publieke omroep slechts te falen, hetgeen onzes inziens niet het geval is. Uit het rapport van de visitatiecommissie blijkt dat de publieke omroep en de deelnemende omroepinstellingen het in veel opzichten redelijk goed doen. De visitatiecommissie kon haar kritiek op het functioneren van de publieke omroep als geheel slechts baseren op een hypothese, namelijk dat indien de bestuursstructuur zou worden veranderd, de publieke omroep tot betere prestaties zou komen. De visitatiecommissie heeft echter geen enkel argument gegeven waaruit zou blijken dat een verandering van de bestuursstructuur de garantie biedt voor betere prestaties. De door de visitatiecommissie gehanteerde slagzin dat het geheel van de publieke omroep minder is dan de som van de delen, zonder een criterium aan te geven waaraan de som van de delen dan zou moeten voldoen, zegt dan ook niet veel.

Hoewel de CDA-fractie de publieke omroep als geheel en de deelnemende omroepinstellingen niet alleen maar kritisch beoordeelt, neemt zij de kritiek van de visitatiecommissie volstrekt serieus. Wij denken met name aan de conclusie dat de publieke omroep als geheel – vooral als gevolg van een gebrek aan samenwerking tussen de omroepverenigingen – in die zin onvoldoende presteert, dat het nagestreefde kijkcijferaandeel van 40% niet wordt

gehaald en dat belangrijke maatschappelijke groepen zoals jongeren, allochtonen en maatschappelijk minder actieven onvoldoende worden bereikt.

Van belang is dat bereik- en kijkcijfers moeten worden gespecificeerd naar programmacategorieën en daarbinnen bovendien naar specifieke bevolkings- en leeftijds-groepen. Hoewel de afzonderlijke omroepinstellingen sterk aanbodgericht zijn en als zodanig redelijk goed presteren, zijn zij volgens de visitatiecommissie te weinig gericht op het realiseren van gespecificeerde publieksdoelstellingen en schieten zij tekort in hun gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het functioneren van de publieke omroep als geheel met een duidelijk herkenbaar beleid.

Ook al biedt dit wetsvoorstel geen garanties voor betere resultaten van de publieke omroep, de voorgestelde veranderingen in de bestuursstructuur van de publieke omroep kunnen mogelijkheden scheppen voor betere prestaties. Daarom steunt de CDA-fractie de voorgestelde veranderingen. Deze komen op het volgende neer: de leden van de raad van toezicht worden door de Kroon benoemd, de raad van toezicht benoemt de raad van bestuur, de omroepinstellingen worden vertegenwoordigd in het college van omroepen dat de raad van bestuur weer adviseert, de coördinatie van de netten en tussen de netten geschiedt door de raad van bestuur en geschillen tussen de raad van bestuur en het college van omroepen worden voorgelegd aan de raad van toezicht die beslissende bevoegdheid heeft.

Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel door de Tweede Kamer is uitgebreid gesproken over de samenstelling van de raad van toezicht. Verscheidene woordvoerders hebben gewezen op het gevaar van politieke benoemingen. Omdat in het wetsvoorstel is geregeld dat de benoeming van de leden van de raad van toezicht door de Kroon zal geschieden en de staatssecretaris bij herhaling heeft gesteld dat van politieke benoemingen geen sprake zal zijn, heeft de CDA-fractie vertrouwen in de procedure en in de integriteit van hen die deze benoeming zullen voorbereiden. Omdat het gevaar van politieke benoemingen altijd op de loer ligt, zal de CDA-fractie de te verwachten benoeming van de leden van de raad

van toezicht nauwkeurig volgen, in de hoop dat haar vertrouwen niet zal worden beschaamd.

Het programmabeleid van de raad van bestuur, dat erop neerkomt dat programma's worden ingepast in een samenhangend en herkenbaar programma-aanbod van de landelijke, publiekelijke omroep als geheel, zal volgens het wetsvoorstel worden bevorderd door het maken van prestatieafspraken tussen de overheid en de raad van bestuur van de publieke omroep. Die prestatieafspraken zijn een uitwerking van de taakstelling van de publieke omroep, zoals die omschreven staat in artikel 13c van de Mediawet. Deze afspraken worden verder gemaakt op basis van het concessiebeleidsplan.

Uit de stukken blijkt dat de prestatieafspraken geen betrekking zullen hebben op de inhoud van programma's. Het gaat om een pluriform programma-aanbod, netprofielen, bereik- en kijkcijfers, gespecificeerd naar bepaalde bevolkingsgroepen, en de integriteit-code. Worden er ook afspraken gemaakt over waarderingcijfers? Wordt de externe pluriformiteit van het programma-aanbod slechts formeel aanvaard op grond van het feit dat er nu eenmaal omroepinstellingen zijn die deze pluriformiteit representeren of wordt die pluriformiteit ook beoordeeld in de zin dat wordt nagegaan of er wel van reële, externe pluriformiteit sprake is? Anders gezegd: betekent pluriformiteit dat in het prestatiecontract wordt opgenomen dat omroepinstellingen, zonder dat de inhoud van programma's wordt beoordeeld, een genre programma's maken dat inderdaad de overtuiging en identiteit van omroepinstellingen tot uitdrukking brengt? Welke sancties, en door wie te nemen, worden verbonden aan het niet nakomen van één of meer onderdelen van het prestatiecontract?

Volgens de memorie van toelichting – zie pagina 7 – behoeven de prestatieafspraken de instemming van het college van omroepen. Dit instemmingsrecht is echter niet in het wetsvoorstel geformuleerd. Volgens artikel 18c heeft het college van omroepen namelijk alleen adviesrecht. Het recht van goedkeuring komt toe aan de raad van toezicht. Kan de staatssecretaris opheldering geven over het in de memorie van toelichting vermelde instemmingsrecht? Ik voeg hieraan

Woldring

toe dat dat is gedaan met het argument dat daardoor vooral de samenhang moet worden gegarandeerd, de eenheid van beleid en het zich committeren aan die eenheid van beleid.

Verder zullen binnen het publieke bestel prestatieafspraken worden gemaakt tussen de raad van bestuur en de samenwerkende omroepinstellingen, hetgeen impliceert dat de vrijheid van de omroepinstellingen wordt toegespitst op wat wordt genoemd: vrijheid in gebondenheid. Dat wil zeggen dat de omroepverenigingen het recht hebben en behouden, programma's te maken vanuit hun eigen overtuiging en identiteit en dat zij tevens gebonden zijn aan een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een beter functionerende en beter presterende omroep als geheel, met een duidelijke coördinatie en regievoering door de raad van bestuur.

Naar het oordeel van de CDA-fractie is de externe pluriformiteit van de publieke omroep voldoende gegarandeerd, althans in dit wetsvoorstel. Sterker uitgedrukt: de omroepverenigingen en hun leden (in totaal meer dan drie miljoen) worden uitgedaagd te bewijzen wat hun identiteit waard is in een samenwerking die gericht is op een gezamenlijke missie, een missie die zij ook in de huidige Mediawet reeds hebben maar die onvoldoende wordt gerealiseerd. Omdat de externe pluriformiteit in het Paasakkoord wordt genoemd, zal de CDA-fractie bij de vervolgwetgeving, die onder meer zal gaan over de maatschappelijke legitimering en inbedding van de omroepverenigingen, de uitwerking van de externe pluriformiteit met kritische aandacht volgen.

Met enige regelmaat heeft de staatssecretaris opgemerkt dat het voorliggende wetsvoorstel geen eerste stap is in de richting van een hervorming van het publiek bestel op lange termijn. Die hervorming is wel in voorbereiding. Impliceert deze opmerking dat het voorliggende wetsvoorstel, dat vooral betrekking heeft op een andere bestuursstructuur, slechts een beperkte looptijd kan hebben? Impliceert het bovendien dat het mogelijk ongedaan gemaakt kan worden door een wetsvoorstel betreffende de publieke omroep voor de lange termijn? Zoals gezegd wil het kabinet met het wetsvoorstel niet vooruitlopen op zijn plannen voor de lange

termijn. Toch wordt op pagina 8 van de memorie van toelichting een tipje van de sluier opgelicht. Op die pagina worden vragen opgeworpen over de verhouding van de prestatieafspraken tot huidige wettelijke programmavoorschriften inzake minimum- en maximumpercentages van zendtijd voor diverse programma's. Er wordt gesproken over het grofmaziger maken van het programmavoorschrift. Vervolgens wordt de volgende opmerking gemaakt: "Het kabinet is het eens met deze lijn en zal die in de komende jaren verder uitwerken." Wij zullen de kabinetsplannen te zijner tijd op hun merites beoordelen, maar met het spreken over het grofmaziger maken van de programmavoorschriften, stelt het kabinet het probleem zelf aan de orde.

Daarom acht de CDA-fractie het gerechtvaardigd om daarover nu reeds een paar opmerkingen te maken. De grofmazigheid kan betrekking hebben op de publieke nieuwsvoorziening door de NOS. De CDA-fractie hecht aan een onafhankelijke nieuws- en informatievoorziening en het toetsen daarvan. Bovendien hecht zij aan een evenwichtige weergave van verschillende standpunten. Wij noemen dat "interne pluriformiteit". Naast de nieuws- en informatievoorziening blijft ruimte voor door omroepinstellingen te verzorgen achtergronden bij het nieuws, evenals opinievorming en maatschappelijk debat. Dat noemen wij "externe pluriformiteit". De externe pluriformiteit moet naar het oordeel van de CDA-fractie niet worden geabsorbeerd door de interne pluriformiteit. Anders gezegd, grofmazigheid mag niet ten koste gaan van externe pluriformiteit.

Wat betreft specifieke informatie en educatie, kunst en cultuur, vreest de CDA-fractie het opengooien van een deel van de publieke omroep naar de markt. Zij is er voorstander van dat licentiehouders volgens een programma van eisen en in onderlinge concurrentie met voorrang worden betrokken bij de productie van die programma's. Bovendien is de CDA-fractie van oordeel dat levensbeschouwelijke programma's voor educatie, kunst en cultuur niet ten koste mogen gaan van de zogenaamde 39f-omroepen, zoals de Mediawet stelt. De genoemde grofmazigheid mag niet

ten koste gaan van de 39f-omroepen. Aan het bestaan van de kleine omroepen mag echter geen argument worden ontleend om levensbeschouwelijke programma's voor educatie, kunst en cultuur uit te sluiten.

De CDA-fractie zal de wetsvoorstellen die betrekking hebben op de publieke omroep voor de lange termijn te zijner tijd op hun merites beoordelen, al heb ik mij enige grofmazige opmerkingen veroorloofd.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Dat is ook een beetje teleurstellend. De Kamer heeft een reputatie hoog te houden wat betreft visie op het publieke bestel en de toekomst ervan. Wij hebben in het verleden zelf het debat daarover aangezwengeld. De heer Woldring blijft nu heel dicht bij het wetsvoorstel dat vandaag op tafel ligt. Hij schuift de context een beetje naar voren. Ik vind dat jammer, want juist vanwege zijn inzet in eerdere debatten verwachten wij een uitspraak van hem over de toekomst van het publieke bestel. Bovendien verwachten wij een uitspraak over de vraag of wij de structuurwijziging die voor ons ligt, daartegen kunnen afwegen. Ik denk bijvoorbeeld aan de samenwerking van omroepverenigingen en het versterken van de structuur die daarbij in het geding is en die nu ook ter discussie staat. Daarom zou het wel aardig zijn om iets van de CDA-fractie te vernemen. Dat gebeurt nu niet. Misschien kan de heer Woldring het nog goed maken.

De heer **Woldring** (CDA): Ik vind dit een buitengewoon interessante vraag. Het klopt dat ik vorig jaar als woordvoerder van de CDA-fractie aan de orde heb gesteld dat toen reeds evaluatierapporten van de commissie-Rinnooy Kan en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid zouden verschijnen en onderwerp van bespreking zouden zijn voor toekomstige wetgeving. Ik heb toen al gezegd dat wij ons oordeel zouden bewaren tot daar voorstellen voor werden gedaan. U hebt mij nooit horen zeggen dat wij dit of dat wilden. Ik heb wel steeds gezegd dat de publieke omroep stevig in de maatschappij verankerd moest zijn en voor pluriformiteit moest zorgen en dat wij dat voor een deel in de

Woldring

omroepverenigingen gerepresenteerd zagen. Ik heb ook steeds gezegd dat er meer was dan alleen omroepverenigingen. Bepaalde kaders heb ik dus wel geschetst, zoals u in publicaties van het wetenschappelijk instituut van het CDA kunt terugvinden. Vandaag houd ik mij echter aan het voorliggende wetsvoorstel. Dat komt in mijn ogen overeen met de orde van de vergadering, die overigens in handen van de voorzitter is. Als u het mij echter vraagt, hoef ik mijn hand niet te overspelen. Ik houd het dus op een teleurstelling van uw kamp. Dat vind ik jammer, want ik houd er niet van om mensen teleur te stellen, maar misschien kan ik dat in de pauze goedmaken. In deze Kamer bestaat immers het gebruik om elkaar een gevulde koek te geven als een teleurstelling al te groot wordt.

De heer **Van Raak** (SP): Ik wil niet dat de heer Woldring zijn hand overspeelt. Ik wil hem daar ook niet toe uitnodigen. Er is alleen een dilemma. De minister zegt tegen de Eerste Kamer dat omroepen meer met elkaar moeten samenwerken – achter die samenwerking zit zelfs wettelijke dwang – terwijl zij in de Tweede Kamer de contouren van de nieuwe Mediawet heeft geschetst krachtens welke omroepen met elkaar moeten gaan concurreren. De heer Woldring hoeft zijn hand niet te overspelen; hij heeft het recht om te zeggen dat hij vandaag de voorliggende wet wil beoordelen en in de toekomst een andere wet. De staatssecretaris die zegt dat omroepen met elkaar moeten gaan concurreren, moet nu alleen wel een wet gaan uitvoeren krachtens welke wij omroepen willen verplichten tot samenwerking. Wij moeten de minister vanavond dus toch met een missie op pad sturen die zij niet wil waarmaken?

De heer **Woldring** (CDA): Mijnheer Van Raak, ik beantwoord uw vraag niet. Het wetsvoorstel dat later bij de Tweede Kamer wordt ingediend, zal nog uitvoerig worden behandeld. Er kunnen nog allerlei amendementen op worden ingediend. Daarna komt het in de Eerste Kamer. Die zal het wetsvoorstel dan op zijn merites beoordelen. Ik vind het volkomen onjuist om bij de behandeling van een bepaald wetsvoorstel met een zekere willekeur andere interessante punten aan de orde te stellen die in

mijn ogen nog niet aan de orde zijn. Het wetsvoorstel dat aan de orde is, gaat hoofdzakelijk over de bestuursstructuur. Daar heb ik het in mijn betoog bij gehouden.

De heer **Van Raak** (SP): Het klopt dat de Eerste Kamer wetten op hun eigen merites moet beoordelen. Het kabinet stelt de Eerste Kamer echter telkens voor een probleem door een wet voor te leggen waar een andere wet zijn schaduw al over werpt. Het is dan toch aan de Eerste Kamer om te beoordelen of zij die andere wet bij de beoordeling van een voorliggende wet betreft? Ik merk dat de heer Woldring ervoor kiest, dat niet te doen. Als je echter continuïteit van bestuur wenst en wilt dat wetten goed worden uitgevoerd, zul je die schaduw erbij moeten betrekken.

De heer **Woldring** (CDA): Ik begrijp de vraag van de heer Van Raak volkomen. Naar de taak van deze Kamer is zij daar echter niet toe geroepen, zeker niet betreffende dit omroepbeleid. Ik hoef niet op te noemen wat de taken van deze Kamer precies zijn, want dat heeft mevrouw Witteman zojuist kort gedaan. Vanavond gaat de discussie in de Eerste Kamer over dit wetsvoorstel. Daar houd ik mij aan.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): De heer Woldring roept discussie op. Wij richten vandaag de structuur van de raad van toezicht in. Waarop moet die raad toezien? Met welke visie moet deze raad toezicht houden? Met welke toekomst dient die rekening te houden? Het is toch van groot belang dat de opdracht die wij aan de raad van toezicht geven, in de context van de veranderingen past? Dat verband bestaat toch wel degelijk?

De heer **Woldring** (CDA): Voorzitter, als u mij toestaat, corrigeer ik de heer Van der Lans. In zowel de memorie van toelichting als het verslag staat zeer nadrukkelijk dat dit een uitwerking is van artikel 13c en dat concessieafspraken en het concessiebeleidsplan een rol spelen. Ik ken prestatieafspraken nog niet, maar ik weet wel waarop deze gebaseerd zullen zijn. Dat is een heel duidelijk stramien van aandachtspunten waaraan een bestuur zich heeft te houden. Dat bestuur is rechtstreeks verantwoording schuldig aan de raad van toezicht. Die lijnen

zijn in dit wetsvoorstel veel duidelijker dan voorheen en met de prestatieafspraken is een mogelijkheid geschapen om een en ander ook te effectueren. Ik zeg niet dat dit ook zal gebeuren. Ik zeg ook niet dat met dit wetsvoorstel betere programma's zullen ontstaan. Ik heb wel gezegd dat de CDA-fractie van oordeel is dat die mogelijkheid aanwezig is en daarom zullen wij onze steun aan dit wetsvoorstel niet onthouden.

Ook al was ik grofmazig in mijn vraagstelling, ik veroorloof mij de vrijmoedigheid, mevrouw de voorzitter, om de staatssecretaris te vragen fijnmazig op mijn vragen te antwoorden.

□

De heer **Van Raak** (SP): Mevrouw de voorzitter. D66 bewindpersonen houden van knutselen. Minister Pechtold knutselt er lustig op los met zijn speeldoos van bestuurlijke vernieuwingen en deze staatssecretaris knutselt met haar eigen media-blokken en wij kijken met stijgende verbazing toe hoe onmogelijke constructies worden gebouwd die gedoemd zijn in te storten! De staatssecretaris is van een partij die ooit streed tegen de verzuiling, maar helpt nu met de NPS de enige ontzuilde omroep om zeep. Zij wil onafhankelijke journalistiek, maar zet een streep door kwaliteitsprogramma's als Nova, Zembla en Buitenhof. De staatssecretaris wil de publieke omroepen dwingen om beter samen te werken, maar wil tegelijkertijd dat diezelfde omroepen met elkaar gaan concurreren. Wat een geknutsel!

Mediamensen als Rinnooy Kan, Staal en Wolffensperger worden er moedeloos van. Elke wetgeving is gelegenheidswetgeving, zo stelde de staatssecretaris tijdens het debat over de verlaging van het aantal benodigde leden van publieke omroepen dat in mei en juni vorig jaar in vier termijnen in deze Kamer werd gevoerd. Zij zei dit in reactie op beschuldigingen van de woordvoerders van het CDA en de PvdA dat die wet vooral bedoeld was om BNN te redden. De staatssecretaris had gelijk, elke wet is een gelegenheidswet, elke wet heeft namelijk een concrete aanleiding, in dat geval BNN. Het doel van deze wetswijziging was echter breder, namelijk om de toegankelijkheid voor nieuwko-

Van Raak

mers en daarmee de pluriformiteit van de publieke omroep te verzekeren.

De wijziging van de Mediawet die we hier vandaag behandelen, had eveneens een specifieke aanleiding: het visitatierapport over de publieke omroep van de commissie onder leiding van Rinnooy Kan. Doel van deze wetgeving is onder meer om de samenwerking tussen de publieke omroepen te versterken door een gezamenlijke strategie en een duidelijke regie.

Elke wet heeft een specifieke aanleiding, daarover zijn we het eens. Maar het is aan de regering om een eenduidig beleid te ontwikkelen. Zij moet er dus voor zorgen dat de pluriformiteit die wij vorig jaar hebben willen verzekeren, ook met deze wet wordt bevorderd.

Het afstemmen van de burgemeestersvoorstellen van haar partijgenoot door deze Kamer waren de aanleiding voor wat het Paasakkoord wordt genoemd. Dit akkoord tussen de regeringspartijen in de Tweede Kamer bood de staatssecretaris politiek de mogelijkheid om haar mediabeleid hoger op de agenda te zetten. Die mogelijkheid heeft zij met beide handen aangegrepen. De afgelopen weken ontvouwde de staatssecretaris de contouren van een geheel nieuwe Mediawet. Omroepen krijgen in de visie van de staatssecretaris echter een heel andere positie. Zij moeten, zo heb ik begrepen, niet alleen de helft van hun budget inleveren maar ook onderling gaan concurreren, evenals met commerciële programma-aanbieders.

Wij snappen het niet meer. Mijn fractie ziet niet hoe deze nieuwe plannen waarin omroepen meer onderling moeten concurreren, in één lijn kunnen worden gebracht met de wet die wij vandaag behandelen en waarin de staatssecretaris wil dat omroepen meer gaan samenwerken. Mijn fractie slaagt er ook niet in om een eenduidige visie te ontwaren achter het BNN-wetje van vorig jaar, de wijziging van de Mediawet naar aanleiding van de visitatie door de commissie-Rinnooy Kan en de nieuwe plannen zoals wij die wellicht binnenkort naar aanleiding van het Paasakkoord op ons bord krijgen. Kan de staatssecretaris morgen uitleggen hoe de voorliggende wetwijziging zich verhoudt tot de plannen die zij recentelijk over de

toekomst van de publieke omroep ontvouwde?

De heer Woldring zei dat hij zich niet geroepen voelde om deze vraag te beantwoorden. Ik nodig de staatssecretaris uit dat te doen. Zij dwingt ons namelijk deze twee aspecten met elkaar in verband te brengen. Wij kunnen morgen niet een wet goedkeuren als wij weten dat de minister die niet zal uitvoeren, omdat zij de contouren van een plan heeft geschetst dat niet met deze wet in overeenstemming is te brengen. Ik nodig haar van harte uit een poging te doen.

Dit kabinet heeft de neiging om veranderingen van beleid nogal versnipperd aan deze Kamer voor te leggen. Vorige week sprak ik met minister Remkes over de wijziging van de Wet subsidiëring politieke partijen, waarmee wordt vooruitgelopen op een veel meer omvattende wet op de partijfinanciering. Vanavond spreek ik nog met minister Van der Hoeven over de invoering van lumpsum in het onderwijs, die eveneens over verschillende schijven is verlopen. Morgen – het is druk – ga ik met minister Pechtold in debat over de dualisering van het gemeentelijk en provinciaal bestuur, dat maar liefst drie wetgevingsrondes nodig heeft.

Met de wetwijziging van vandaag wil de staatssecretaris op korte termijn de organisatie van de publieke omroep veranderen. Deze verandering moet volgens haar niet afhankelijk zijn van de inhoudelijke discussie over de toekomst van de publieke omroep. Waarom wil de staatssecretaris organisatie en inhoud scheiden? Waarom is zij het niet met mijn fractie eens dat beide onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden?

Waarom is deze wetwijziging eigenlijk nodig? Aanleiding voor de opstelling ervan is de visitatie van de commissie-Rinnooy Kan. Diezelfde commissie heeft in april 2004 een aantal aanbevelingen gedaan, maar zij stelde toen ook dat die goeddeels kunnen worden uitgevoerd binnen het kader van de bestaande wet. Ook de Raad van State bleek niet overtuigd van de noodzaak van nieuwe wetgeving. In omroepland stond ook al niemand te juichen. Dus: waarom is deze wetwijziging eigenlijk nodig? Waarom deelt de staatssecretaris niet de opvatting van de commissie-Rinnooy Kan en van de Raad van State dat de bestaande

wetgeving in eerste instantie voldoende mogelijkheden biedt?

Met deze wetwijziging wil de staatssecretaris een gezamenlijke strategie van de publieke omroepen bevorderen en bewerkstelligen dat er een heldere scheiding komt tussen toezicht, bestuur en, wat zij noemt, de professionele werkprocessen binnen de organisatie van de publieke omroep. Over de helderheid van de nieuwe bestuursstructuur valt nog te twisten. Naast of beter boven de omroepen komen netwerkcoördinatoren, die opdrachten kunnen geven en programma's kunnen weigeren, en een raad van bestuur. Met deze raad van bestuur worden prestatieafspraken gemaakt, niet met de omroepen. Kijkcijfers moeten volgens de staatssecretaris bij deze prestatiecontracten geen doorslaggevende rol spelen, maar in het zogenoemde concessiebeleidsplan van de raad van bestuur is wel opgenomen dat minimaal een van de drie publieke netten tot de drie best bekeken netten moet behoren en dat alle drie de publieke netten in de top zeven van de best bekeken netten moeten staan.

Daarbovenop komt nog een raad van toezicht, waarin de omroepen geen stem hebben. Deze krijgen wel een eigen college van omroepen, dat een instemmingsrecht zal hebben. De beslissingen van de door de Kroon benoemde raad van toezicht kunnen verstrekende gevolgen hebben voor de omroepen. Hoe verhoudt zich deze bestuurlijke structuur met een bouwwerk van vele lagen bovenop de omroepen tot de eisen van onafhankelijkheid van de omroepen en van pluriformiteit van de publieke omroep?

De staatssecretaris spreekt van professionele werkprocessen binnen oproepen, maar waar zijn de professionals, de programmamakers? Als de staatssecretaris met deze voorstellen de machtspositie van de omroepvoorzitters wil beperken, kan mijn fractie daar alle begrip voor opbrengen, maar waarom gaat er zoveel zeggenschap naar nog hogere bestuurders en zo weinig zeggenschap naar de programmamakers zelf?

Waarom heeft de staatssecretaris gekozen voor dit wettelijke traject van bestuurlijke vernieuwing? Gaat zij in haar toekomstvisie op de publieke omroep nog voorstellen doen voor democratisering van de omroepen, bijvoorbeeld om de

Van Raak

invloed van kijkers en vooral die van programmamakers te vergroten?

Dan wil ik een opmerking maken over de gezamenlijke strategie. Deze wetswijziging leidt tot een meer gecentraliseerd model dat omroepen tot toeleveranciers maakt van programmaonderdelen die passen bij het profiel en de planning van de netwerkcoördinatoren. Dit kan niet anders worden opgevat dan als een beperking van de omroepen om hun identiteit vorm te geven.

Ik kan ook niet wat de heer Woldring blijkbaar wel kan: niet verder kijken en zien wat na aanneming van deze wet de contouren zullen zijn van de nieuwe Mediawet die de staatssecretaris heeft aangekondigd. Ik zei al: diezelfde staatssecretaris zal ook deze wet moeten uitvoeren. Mijn fractie ziet niet hoe het centralisatiestreven met deze wetswijziging zich verhoudt tot de decentralisatie die ons in het vooruitzicht is gesteld, waarbij omroepen niet, zoals nu, hun programma's moeten coördineren, maar onderling moeten concurreren en waarbij geen beroep wordt gedaan op de teamgeest van de omroepen, maar vooral op de eigen identiteit.

Er is werk aan de winkel, stelt de staatssecretaris in de memorie van toelichting, doelend op de discussie over de toekomst van de publieke omroep. Maar in het zicht van de verbouwing gaat de verkoop gewoon door, stelt zij. Wij vrezen dat deze verbouwing gepaard gaat met een uitverkoop van de publieke omroep. Mijn fractie meent dat deze wetswijziging door de tijd is ingehaald, en dat we haar dus niet moeten aannemen. Eerst moet meer duidelijkheid komen over de toekomst van de publieke omroep. Dan is mogelijk de tijd aangebroken om nieuwe wetten te maken.

De heer **Schouw** (D66): Wie moet de eigenaar van de publieke omroep zijn?

De heer **Van Raak** (SP): Ik weet niet of dat heel interessant is voor deze discussie. Ik heb aangegeven waarom deze wet zich niet verhoudt met de contouren die de staatssecretaris heeft geschetst, dezelfde staatssecretaris die deze wet moet gaan uitvoeren. Ik wil u wel onze visie op de omroepen geven, maar...

De heer **Schouw** (D66): Ik zal u

helpen. De staatssecretaris stelt voor, de eigenaar van de publieke omroep een onafhankelijke toezichthouder te laten zijn, en niet de omroepvoorzitters, zoals nu. Een antwoord op die vraag is dus wezenlijk.

De heer **Van Raak** (SP): Ik ben het eens met de staatssecretaris als zij de positie van de omroepvoorzitters wil veranderen. Maar zij schiet naar boven en niet naar onderen, zij geeft straks heel veel bevoegdheden aan allerlei nieuwe structuren en bestuurders, en niet aan de programmamakers, noch aan de kijkers. De staatssecretaris probeert iets te veranderen, wat ik tot op zekere hoogte kan toejuichen, maar zij kijkt wel de verkeerde kant op.

De heer **Schouw** (D66): Er zijn volgens mij drie partijen die daarover kunnen gaan: de omroepvoorzitters, een onafhankelijk orgaan of de programmamakers. Ik stem straks in met het voorstel, dus u weet van mij waar volgens mij de beslissingsbevoegdheid moet liggen. Maar wat vindt u?

De heer **Van Raak** (SP): Ik weet niet welke rol een onafhankelijk orgaan daarbij kan spelen; daar moeten we nog maar eens over praten. Ik wil u vragen iets creatiever te zijn: het hoeft niet tot drie partijen beperkt te blijven. Er kan veel meer zeggenschap zijn van programmamakers zelf en van de kijkers. Misschien is het niet heel interessant voor deze wet, hoewel dank voor het feit dat u ernaar vraagt. Het meest interessante is dat wij hier vanavond en morgen moeten kijken of deze staatssecretaris, die de contouren van een andere visie heeft gepresenteerd, in staat is om deze wet uit te voeren.

□

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter. Al jaren is D66 sterk voorstander van wijziging van het omroepbestel. Naar onze overtuiging moet een vanuit de overheid gefinancierd stelsel voldoen aan hoge eisen wat betreft kwaliteit, herkenbaarheid in de samenleving en representativiteit. Verder moet dit stelsel een steun in de rug zijn voor kernwaarden in een democratie als vrije meninguiting, vrije nieuwsgaring en opinievorming. Een goed publiek omroepstelsel is voor D66 dan ook één van de ankerpunten

voor een goed functionerende democratie.

D66 is dan ook zeer tevreden met deze wijziging van de Mediawet. Het veranderen van de bevoegdheden van de raad van bestuur en de raad van toezicht klinkt ons als muziek in de oren. Het feit dat omroepvoorzitters geen zitting meer hebben in het toezichthoudende orgaan zal ervoor zorgen dat er onafhankelijker toezicht en sturing zal komen op de omroepen; zeker omdat de raad van toezicht zou gaan bestaan uit onafhankelijke deskundigen, zodat een vermenging van belangen zoveel mogelijk kan worden vermeden. Dat is om vier redenen belangrijk:

1. het brengt meer stabiliteit in het omroepbestel;
2. het zorgt voor een grotere legitimiteit;
3. het waarborgt de eigenheid van het publieke stelsel;
4. het vergroot de slagvaardigheid van het hele publieke stelsel.

Een onafhankelijke raad van toezicht kan in de ogen van de fractie van D66 helderheid, stabiliteit en sturing geven en, wat ook belangrijk is, in geval van onenigheid knopen doorhakken, iets dat nu niet goed lukt.

Dat de kroonleden op een open en transparante manier zullen worden gekozen, is een pré. Het zijn geen marionetten van de staatssecretaris, welke dat in de toekomst ook zal zijn, maar onafhankelijke leden die objectiever toezicht kunnen houden dan nu het geval is. Ik vraag aan de staatssecretaris om ook hier uiteen te zetten welke procedure zij voor ogen heeft. Het zou ook goed zijn als de staatssecretaris de verwachtingen wegneemt dat het voor 1 september zal lukken om die buitengewoon gekwalificeerde en onafhankelijke leden benoemd te krijgen.

De heer **Van Raak** (SP): Hoe komt het toch dat een woordvoerder van D66 ineens zo voor kroonbenoemingen is? Is dat een verandering in de visie van de partij?

De heer **Schouw** (D66): Het is betrekkelijk simpel. Dit is een zeer belangrijk voorstel, waarbij wordt gekozen voor een wat meer op afstand en een onafhankelijker bestuur van ons omroepbestel. De manier waarop het nu gaat – daar heb ik geen grote discussie over het mediabestel voor nodig – is gewoon niet goed, lees het rapport van

Schouw

Rinnooy Kan. Wat er dadelijk ook allemaal komt uit de discussie die de staatssecretaris nu in gang heeft gezet, ik weet één ding, namelijk dat een onafhankelijk bestuur gewoon noodzakelijk is. Ik ben blij dat dat in gang is gezet.

Dat meer overeenstemming tussen de omroepen hard nodig is, bleek wel uit de visitatie van de publieke omroep door de commissie-Rinnooy Kan. Het rapport vormde een bewijs voor de stelling dat het totaal minder is dan de som der delen. Het is soms een ratjetoe aan programma's, waarin geen eenheid te bespeuren valt. Dat is voor het belangrijkste deel te wijten aan de tekortkomingen in de aansturing van de omroepen; ofte wel, de gouvernance-structuur. Te veel mensen beslissen over dezelfde zaken, met als resultaat een voortdurend geharrewar om de programmering. Gelukkig gaat dat met deze wetswijziging veranderen. Bovendien wordt het mogelijk om met een centrale aansturing beter in te spelen op de technologische veranderingen.

Een andere, maar zeker zo belangrijke reden waarom de fractie van D66 erg blij is met deze wet, is het toekomstperspectief. Wij zien deze wet als een mooie eerste stap naar een ander omroepbestel. Een bestel dat opener is en waar nieuwe omroepen gemakkelijker toegang toe krijgen, zodat het wat naar binnen gerichte stelsel verandert in een meer naar buiten gerichte. Een organisatie die ook nieuwe paden in kan slaan. Ik denk dat het ook op dit punt goed is om te zeggen dat de staatssecretaris de derde of de vierde week van juni een beleidsvoorstel naar buiten heeft gebracht, dat nog geen wet is. Wij weten allemaal dat de staatssecretaris hecht aan participatie, inbreng en inzicht van allerlei mensen rondom het nieuwe beleid. Ik zag vandaag op de website van het departement dat er inmiddels al 30 reacties binnen zijn gekomen. Dat zullen er waarschijnlijk nog veel meer worden. Dan zal in het najaar van dit jaar worden gekeken wat de koers is. Ik benadruk dat even, omdat de afgelopen dagen vaak is gezegd, ook in de media: die en die programma's verdwijnen en dat en dat zal er gebeuren. Of dat zo is, moet echter nog blijken. Participatie en inspraak zijn ook op dit domein heel belangrijk.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks):

Begrijp ik uit deze opmerking van de heer Schouw dat hij eigenlijk de staatssecretaris uitnodigt om zoveel mogelijk naar die kritiek te luisteren en daar welwillend mee om te gaan, omdat hij zich wel wat kan voorstellen bij die kritiek?

De heer **Schouw** (D66): Wat de staatssecretaris heeft gedaan – dat is heel goed bij zo'n belangrijk voornemen voor een wetsvoorstel – is aan iedereen vragen om zijn visie en opinie te geven. Aan het eind van de rit moet dan de balans worden opgemaakt. De staatssecretaris kan dan met het kabinet en uiteindelijk ook de Tweede Kamer kijken wat het meest wenselijke model is.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Heeft de heer Schouw namens de fractie van D66 een mening over de mogelijke opheffing van de NPS die in het debat meegenomen kan worden door de staatssecretaris?

De heer **Schouw** (D66): Dat debat is vandaag niet aan de orde. Misschien moet u dan even lezen wat de staatssecretaris op dit punt heeft geschreven in de brief. De staatssecretaris heeft in haar brief aan de Kamer voldoende waarborgen gecreëerd om de programmering te verankeren die door de omroep wordt uitgebracht. Ik verwijs u dus naar die informatie van de staatssecretaris.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): De waarborgen bestaan volgens mij alleen maar uit de mededelingen dat die programma's niet opgeheven worden en dat iedereen die kan overnemen. Dat is een tamelijk magere waarborg.

De heer **Schouw** (D66): Ik ga hier niet met u over die waarborg praten. Ik vind dat de staatssecretaris daar heel duidelijk in is geweest en het is ook niet aan de orde op dit moment.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Ik ken D66 als een partij die ook in deze Kamer heel regelmatig staat voor modernisering, modernisering van zo ongeveer alle sectoren in de samenleving. Ik had verwacht dat dit ook voor de modernisering van de publieke omroep zou gelden. Dat lijkt mij echt een agendapunt van D66. Wij zijn nu op weg naar die modernisering. Er ligt een stuk dat nadrukkelijk bepaalde restanten van

de verzuiling bevoordeelt en dat bepaalde nieuwe elementen die onderdeel zouden kunnen zijn van de modernisering benadeelt. Nu zegt de heer Schouw tot onze stomme verbazing: ik heb daar nog even geen mening over.

De heer **Schouw** (D66): Misschien hebt u vrij nauwkeurig nagegaan wat de fractie van D66 in de Tweede Kamer daarover heeft gesuggereerd. Het is heel wel mogelijk dat de NPS als een soort werkmaatschappij onder de raad van bestuur komt te hangen. Dat is een buitengewoon grote waarborg. Dat heb ik uw fractie nog niet horen zeggen.

Mevrouw de voorzitter. Het is dan ook hoog tijd dat er een frisse wind gaat waaien door het aloude bestel, zodat het publieke bestel exclusiever en eigener kan worden. Dat kan als omroepen zich meer dan nu toeleggen op heel eigen kerntaken, zoals nieuws, achtergronden, debat, educatie en cultuur. Op deze manier moeten de publieke omroepen een eigen geluid krijgen in plaats van met publiek geld programma's te maken die als dertien in een dozijn op de commerciële zenders te zien en te horen zijn.

D66 staat voor een stelsel dat duidelijk meerwaarde biedt ten opzichte van de commerciële zenders: meer kwaliteit, meer diepgang en meer legitimiteit. Een bestel waarin de omroepen niet meer als een kip zonder kop achter kijkcijfers hoeven aan te hollen. Nee, een bestel waarin zij worden beoordeeld op legitimiteit en vooral op kwaliteit. Iets waar de omroepen altijd al goed in zijn geweest, het bieden van kwalitatief hoogwaardige programma's die geworteld zijn in de samenleving. Wij willen de omroepen in de nabije toekomst meer ruimte geven om te doen waar zij echt goed in zijn, zodat de weg vrij wordt gemaakt voor de publieke omroepen om uit te blinken. Wij denken dat een omroepbestel waarin kwaliteit gehonoreerd wordt, bijdraagt aan de belangrijke rol die de media in onze samenleving spelen. Zo kan de kwaliteit van het publieke bestel, veel meer dan nu, een ondersteuning zijn van cultuur, educatie en democratie. En zo kom ik heel dicht bij de woordvoerder van de PvdA op dit punt.

Mevrouw **Witteveen** (PvdA): Dat is handig.

Schouw

De heer **Schouw** (D66): Het is echt gemeend, mevrouw Witteman.

Mevrouw **Witteman** (PvdA): Tussen uw vele woorden probeerde ik te zoeken naar uw mening over het al of niet voortbestaan van omroepverenigingen. Daar ben ik niet geheel uitgekomen. U roept dat de identiteiten worden versterkt bij deze wet. Daarnaast weet u dat zij in de komende jaren alleen nog maar programma's mogen maken in box 2, dat wil zeggen alleen maar identiteitsprogramma's. Zij mogen dus helemaal geen kunst- en cultuurprogramma's maken. Het nieuws is sowieso bij de NOS. Hun identiteit wordt dus op een beperkt terrein tot uiting gebracht. Voor de andere programma's moeten zij solliciteren. Ongeacht deze gegevens, die u waarschijnlijk toch wel zult kennen, wil ik u vragen wat u ervan vindt als de omroepverenigingen uiteindelijk zouden verdwijnen. Tussen nu en 2012 zal er geen geld meer zijn voor de omroepverenigingen, vindt de Raad voor Cultuur. Wat vindt de fractie van D66 daarvan?

De heer **Schouw** (D66): Dat is een heel concrete vraag, waarover ik een heel gelukkige mededeling kan doen. Wij zijn buitengewoon voor omroepverenigingen. Hoe meer omroepverenigingen hoe beter, dat is ook de lijn van mijn betoog. Dat was ook te merken bij mijn inbreng over BNN. Gelukkig is het kabinet dit ook met mij eens. Hoe meer omroepverenigingen, hoe liever het ons is, maar er moet wel vernieuwing komen, en iedereen die omroepverenigingen wil oprichten, moet voldoen aan de criteria. Hoe meer pluriformiteit, hoe meer kwaliteit, hoe beter.

Ik was toe aan de afronding. Namens mijn fractie kan ik instemmen met het geweldige voorstel van de staatssecretaris. Ik wens haar buitengewoon veel succes bij de implementatie ervan in de komende drie maanden.

□

De heer **Luijten** (VVD): Voorzitter. Het kabinet heeft op 24 juni de voornemens voor de publieke omroep bekendgemaakt. Dan is het verleidelijk om daar vandaag uitgebreid bij stil te staan en dat gebeurt dan ook, ondanks onze

prachtige voornemens. Er is weer genoeg rumoer in het Hilversumse, zoals de staatssecretaris aan den lijve ondervond, toen zij op 27 juni in Hilversum haar plannen probeerde toe te lichten en op hoge toon moest vragen of zij uit mocht spreken. Zeg ik dat niet netjes?

Er ligt vandaag een voorstel voor dat de opmaat is naar verdere hervormingsvoorstellen van het kabinet. Over de plannen van het kabinet voor de periode na 2008 moet de Tweede Kamer zich eerst nog uitspreken. Er is nog geen sprake van wetgeving en wij moeten nog maar zien in de vorm van welke wetgeving de voornemens van de regering de overkant zullen verlaten. Ons past vandaag terughoudendheid. Daarom zal ik mij beperken tot het voorliggende wetsvoorstel.

Helaas is er sprake van vliegend verval van de publieke omroep en kan er niet worden gewacht met maatregelen tot het aflopen van de concessieperiode na 2008. De visitatiecommissie onder leiding van Rinnooy Kan constateerde dat de onderlinge samenwerking binnen de publieke omroep ernstig tekortschiet en dat daardoor het programma-aanbod en het publieksbereik veel te wensen overlaten. Ik citeer: de blik wordt te weinig op de kijker of luisteraar gericht en veel te veel op interne beleidskwesties. De publieke omroep bereikt bepaalde doelgroepen niet, zoals jongeren, lager opgeleiden en nieuwe Nederlanders, zoals mevrouw Witteman al zei. De publieke omroep is allang geen afspiegeling meer van onze samenleving.

Terwijl wij ten koste van veel gedoe proberen de publieke omroep wat slagvaardiger te maken, denderen de treinen van Talpa, RTL en SBS voort. De kijker kijkt ongeveer 120 minuten per dag tv en de toename van zenders zal geen of een geringe toename van de totale kijktijd betekenen. Het houdt toch een keer op en de televisie moet ook steeds meer concurreren met nieuwe media, zoals internet, een ontwikkeling waar de commerciële omroep in tegenstelling tot de publieke meer en meer op inspeelt.

Ik vrees dat de komst van een nieuwe zender op 12 augustus aanstaande, die bovendien veel programma's en presentatoren van de publieke omroep meeneemt, weer ten koste zal gaan van het toch al afkalvende aandeel van de publieke

omroep. Kortom, als wij achteroverleunen en niets doen, mag Philip Freriks bij zijn vertrek bij de NPS straks ook het licht bij de publieke omroep definitief uitdoen. Het is daarom goed van het kabinet en in het bijzonder van deze staatssecretaris dat zij dat niet wil laten gebeuren en met voorstellen komt. De VVD steunt de voorliggende maatregelen en wil meewerken aan de versnelde behandeling, opdat deze formeel op 1 september kunnen ingaan.

De heer **Van Raak** (SP): Vindt de VVD-fractie dat omroepen primair beoordeeld moeten worden op het aantal kijkers? In het verhaal van de heer Luijten hoor ik dat wij worden bedreigd doordat er steeds meer mensen naar de commerciële omroepen gaan kijken.

De heer **Luijten** (VVD): Dat zeg ik helemaal niet, maar wij doen het wel ergens voor. Wij besteden die miljoenen per jaar niet om die omroepmedewerkers aan hun gerief te helpen, maar ook om de kijkers te plezieren. Je maakt tenslotte programma's voor het publiek. Ik zeg juist dat jongeren, nieuwe Nederlanders en andere groepen niet worden bereikt. Ik vind dat dit wel een taak is van de publieke omroep, dus ik wil ze daar wel degelijk op afrekenen, als u het niet erg vindt.

De heer **Van Raak** (SP): Ik stel die vraag, omdat de staatssecretaris meermalen heeft gezegd dat dit voor haar niet doorslaggevend is om het succes van een publieke omroep te beoordelen.

De heer **Luijten** (VVD): Ik geef de staatssecretaris groot gelijk dat dit niet het enige criterium is, maar het is wel heel belangrijk.

Voorzitter. Ik zei al dat die voorstellen op 1 september moeten kunnen ingaan als de nieuwe erkenningsperiode ingaat. Wij vragen ons echter af of het voldoende is om het tij te keren. Het kabinet stelt zelf al dat het wetsvoorstel een conserverende werking heeft en niet vooruit kan lopen op grondige wetswijzigingen. Een conserverende werking is eigenlijk een constatering van onmacht, want als je conserveert zit je stil. De concurrentie zit echter allesbehalve stil. Ook dit voorstel zal, vrezend wij, de teruggang niet echt stoppen, maar wij realiseren ons wel dat dit, gezien de bestaande

Luijten

afspraken en concessies, het meest haalbare is. De staatssecretaris moet immers roeien met de wettelijke riemen die zij heeft. Je zou wensen dat de publieke omroep zelf om snellere en grondigere aanpassingen en een deltaplan zou vragen, maar ik vrees dat dit ijdele hoop is. De publieke omroep heeft daar twee jaar lang de tijd voor gehad.

In het wetsvoorstel krijgt de raad van bestuur meer bevoegdheden en wordt er een scheiding aangebracht tussen bestuur en toezicht. Dat is goed, maar toch blijven er een knap ingewikkeld overlegcircuit en een ingewikkelde financieringsstructuur bestaan. Waar houden visie en strategie op en begint de uitvoering? Het wetsvoorstel regelt weliswaar een hervorming van de raad van toezicht, maar de omroepen komen in een college van omroepen met een instemmingsrecht op cruciale onderdelen. De heer Woldring refereerde al aan het ontbreken van het instemmingsrecht in de wet. Ik constateer ook dat er een discrepantie is tussen de toelichting en in het wetsvoorstel. In onze ogen kunnen de omroepvoorzitters bepaalde veranderingen tegenhouden en wij vragen ons af of de raad van bestuur wel voldoende doorzettingsmacht heeft. Kan de staatssecretaris dat uitleggen?

Bovendien is het tussen de omroepen ook niet pais en vree. Zij zijn niet altijd eensgezind over de koers die de publieke omroep moet volgen. De EO en BNN zijn echt publieke omroepen met goede ledenaantallen, maar bij NCRV en AVRO is sprake van een bestuurscrisis. De TROS laat niet na te roepen het bestel te verlaten. De gekke situatie doet zich voor dat de TROS er nog zit, maar dat de programma's en de presentatoren van de TROS het publieke bestel hebben verlaten. De Trosfamilie is nu de familie Talpa en De Mol doet zijn naam eer aan.

Dit wetsvoorstel is aan de overzijde uitgebreid besproken en geamendeerd op het punt dat de prestatieovereenkomsten niet mogen gaan over de inhoud van programma. Wij steunen dat amendement en wij zijn voor het wetsvoorstel.

Ons omroepbestel is uniek en dat is precies het probleem!

□

De heer **Van der Lans** (GroenLinks):

Voorzitter. Hoe moeilijk het is om in een divers en pluriform gezelschap gezamenlijk afspraken te maken en, nog belangrijker, na te komen, bewijst deze Kamer. Ruim een jaar geleden ontvingen wij van deze staatssecretaris Gerrit Komrij's Bloemlezing van de Nederlandse poëzie en namen enkele cultuurwoordvoerders zich voor om hun bijdrage voortaan met een gedicht te openen. Één jaar later is het cadeau van de staatssecretaris nog steeds niet beland op de plek waar het hoort, namelijk op een mooi plekje in de verder oerdegelijke juridische bibliotheek in deze zaal, en zijn alle woordvoerders vooral met hun eigen toespraak bezig en onze gezamenlijkheid compleet vergeten. Waarmee ik maar wil zeggen dat Den Haag en Hilversum veel gemeen hebben.

Omdat de fractie van GroenLinks graag goede tradities in stand houdt, ook al moet zij dat alleen doen, zal ik vandaag beginnen met een gedicht. Het is een strofe uit een ballade van Michel van der Plas, die gepubliceerd werd in het boekenweekgeschenk uit 1977, een bundel ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de televisie in Nederland, onder de prachtige titel *Even geduld a.u.b.* Michel van der Plas schreef daarin de ballade van enige onmogelijkheden, waarvan de eerste strofe als volgt luidt:

Breng me het water van een sterrenregen,
haal uit het Kremlin Lenin's lijk
vandaag,
of zie Sophia Loren te bewegen,
er nog vandaag met mij vandoor te gaan;
laat een normale, ijverige vlo
één enkel diamantje voor me kloven,-
pas dan, maar dan alleen, zal ik geloven,
dat iemand christen wordt door de KRO.

Het zal wel toeval zijn dat uitgerekend de KRO 28 jaar na het verschijnen van deze intrigerende ballade met een serie Wonderen bestaan is begonnen. Het zal ook niet de bedoeling zijn om zieltjes te winnen, maar wel om kijkers aan zich te binden. De KRO is erg op zoek naar een eigen identiteit, een eigen merk, zoals het tegenwoordig heet, dat vooral in de immateriële geestelijke sfeer gezocht moet worden. De KRO is dan ook erg tevreden over de nieuwe plannen van dit kabinet, want dan kan zij daar

volop mee verdergaan. Wij hebben althans geen onvertogen woord uit deze hoek mogen vernemen en misschien zegt dat al genoeg!

Voorzitter. Een jaar geleden hebben wij een felle discussie gehad over het zogenaamde BNN-wetje. Bij die gelegenheid heeft deze Kamer onder aanvoering van de heer Woldring en mevrouw Witterman de staatssecretaris uitgedaagd om met een visie te komen over de toekomst van het publieke omroepbestel, inclusief een visie op wat de toekomst is van de publieke omroepverenigingen, aan wier legitimering in toenemende mate geknaagd wordt. Die visie is inmiddels in drie etappes tot ons gekomen. Juni verleden jaar hebben wij een algemene richtinggevende brief gehad, daarop volgden de kortetermijnmaatregelen die zijn neergeslagen in het wetsvoorstel dat vandaag en morgen voorligt en ten slotte kwam als klap op de vuurpijl de langetermijnvisie die de staatssecretaris na lang onderhandelen in het kabinet onlangs heeft gepresenteerd. De eerste twee stappen in dit mediaschaakspel – zeg maar de opening en het middenspel – hadden nog enige potentie, maar in het eindspel lijkt de staatssecretaris plotsklaps het spoor geheel bijster en is ze met een onbegrijpelijk stukoffer gekomen dat de kans dat de publieke omroep als overwinnaar uit de strijd zal komen behoorlijk heeft doen verminderen. Het is daarom ondoenlijk om het voorliggende wetsvoorstel op zichzelf te beoordelen. Het maakt immers deel uit van een pakket maatregelen, je moet eigenlijk zeggen een overlevingspakket, dat de publieke omroep in het hedendaagse mediageweld overeind moet houden. Wij kunnen vandaag en morgen dus niet om de vraag heen of dit totale pakket voldoende is en daarmee hebben wij eindelijk het debat waar wij vorig jaar ten tijde van onze BNN-avonturen in deze Kamer zo naarstig naar verlangden.

Er zijn twee grote ontwikkelingen waartegen wij de toekomst van de publieke omroep moeten afzetten. In de eerste plaats is dat de commercialisering, zeg maar het geweld van Talpa en RTL, in de tweede plaats de digitalisering, de ongekende mogelijkheden om via internet de kijker, de gebruiker bijna individueel te bedienen. Dat zijn ongekende ontwikkelingen, waarvan de politiek

Van der Lans

zich realistisch zal moeten afvragen of de klassieke dragers van het publieke bestel – de omroepverenigingen – daar in een toestand van pluriforme afzonderlijkheid een adequaat antwoord op kunnen bieden. Dat is de centrale vraag als het gaat over de toekomst van ons publiek bestel en de toekomst van de omroepverenigingen.

Ik denk dat de conclusie onvermijdelijk is dat het antwoord op die vraag "nee" is. De praktijk van de afgelopen vijf jaar, sinds de aanvaarding van de Concessiewet, heeft dat nog eens bewezen en het rapport van de visitatiecommissie Rinnooy Kan heeft dat glashard bevestigd. Wij laten ons in het publieke bestel gijzelen door het verleden, door een versnipperde wereld van deelbelangen. De omroepen nemen daarin steeds opnieuw het voortouw. Zo zijn het de omroepvoorzitters zelf geweest, die van de raad van toezicht een soort raad van beroep hebben gemaakt en daarmee stelselmatig hebben bewezen dat hun eigen omroepbelang ten langen leste altijd zwaarder weegt dan het algemeen publieke omroepbelang.

Het zijn de omroepverenigingen zelf die aan de rem zijn gaan hangen en niet in staat zijn om de urgentie te begrijpen van het feit dat de enige manier om te overleven is dat wij robuuste, vertrouwde, op samenwerking gefixeerde publieke zenders moeten gaan neerzetten. En dat kan dus niet langer langs de weg van kippenhokken vol kakelende omroepbonzen, om het maar eens onparlementair te zeggen.

Om in het mediageweld een vertrouwenwekkende publieke ruimte te tot stand te brengen, zullen publieke omroepen zich dus moeten onderschikken aan het algemeen publiek belang en hun identiteitsprofilering vooral moeten waarmaken via de ongekende digitale mogelijkheden. Juist omdat de internettechnologie het mogelijk maakt om de kijker tot in zijn ziel en zijn smaakpreferentie te benaderen, ligt daar de toekomst van identiteitsorganisaties als omroepverenigingen. Samengevat: het enige antwoord op de commercialisering is heldere, vertrouwenwekkende, professioneel aangestuurde zenders, die een breed publiek trekken met een herkenbare mix van informatie, opinie, cultuur en amusement, terwijl daarbovenop de digitalisering juist

als uitdaging moet worden gezien. Daar liggen de kansen voor identiteitsgebonden profilering. Wij zullen dus naar een ontwikkeling toe moeten waarin op radio en televisie de gezamenlijkheid vooropgaat en de identiteitsprofilering wel aanwezig is, maar naar de periferie verhuist, terwijl op het net de identiteitsprofilering centraal komt te staan. Dat is de enige formule die toekomst heeft, die de vergrijzing onder de kijkers kan stoppen en die een antwoord biedt op de ontwikkelingen die op het bestel afkomen.

Het merkwaardige is nu dat deze staatssecretaris deze analyse eigenlijk voor het grootste gedeelte deelt. Wij zijn het roerend eens dat wij robuuste en vertrouwde publieke zenders nodig hebben, die professioneel en doordacht worden aangestuurd en daarmee in een mix van drie zenders – van mij mogen het er zelfs maar twee worden, maar dit terzijde – in staat zijn om voldoende massa naar deze publieke kijkruimte te trekken. Kwaliteit van informatie, opinie, cultuur en amusement, gaat daarbij voorop.

Daarom is het volkomen onbegrijpelijk dat de staatssecretaris vervolgens een plan in elkaar zet waarin zij in feite kiest voor een premie op profilering van de afzonderlijke omroepverenigingen en samenwerking in verleden en toekomst feitelijk bestraft. Dit begrijpt niemand, behalve de regering, de coalitiepartijen in de Tweede en de Eerste Kamer en de omroepvoorzitters die – zoals wij allemaal hebben mogen constateren – opvallend stil zijn gebleven de afgelopen weken. Dit voorstel vloeit niet voort uit de gigantische problemen die we in medialand moeten zien te overwinnen, dit voorstel ontleent zijn inspiratie aan het museum van politieke compromissen waar in het verleden misschien wel mooie dingen uit zijn voortgekomen, maar die nu in deze tijd en gezien de enorme krachten die het bestel bedreigen, kortzichtig, behoudzuchtig en ontoereikend zijn. Het is wedden op het verkeerde paard.

Met deze voorstellen probeert de staatssecretaris de toekomst tegemoet te treden met oplossingen uit het verleden, terwijl het wankelen van het bestel nu juist bewijst dat die recepten niet meer werken. De heer Rinnooy Kan heeft zich niet voor niets tegen deze voorstellen gekeerd;

hij ziet dat de verkeerde krachten nu de wind volop in de zeilen krijgen.

Natuurlijk zegt de staatssecretaris morgen dat het niet waar is en dat de raad van bestuur juist meer macht krijgt om die robuuste en vertrouwde publieke zenders te maken die wij willen, zij hebben immers meer geld ter beschikking. Het is echter niet de vraag of de raad meer geld heeft, maar of de raad echt doorzettingsmacht heeft en gezichtsbepalend kan worden. Precies dit is niet het geval, want door de keuze die dit kabinet maakt, door het compromis blijft de raad voor een zeer substantieel en beeldbepalend deel van de netprofilering ondergeschikt en afhankelijk van de autonome omroepverenigingen, die in de financieringssystematiek er vooral belang bij hebben om zich afzonderlijk te profileren. Daar ligt de bonus op hen te wachten, terwijl samenwerken alleen maar geld en energie kost.

Een voorbeeld. De VARA krijgt € 17 mln. Als zij zou besluiten om NOVA in haar eentje te blijven maken, is zij op slag € 10 mln. van dit budget kwijt. Dit doet zij dus niet, zij kan haar profiel immers niet ophangen aan één programma. Dan kan NOVA wel op zoek gaan naar een andere partner, maar wie zal zich aan zo'n grote investering wagen, terwijl die niet wordt uitbetaald in een scherper profiel? Dit is dus einde NOVA, einde Netwerk, einde Twee Vandaag. Op naar Brandpunt, Achter het Nieuws, Hier en Nu, TROS Actua. Ik heb zelf in een ander verband wel eens gepleit voor een herwaardering van de jaren zeventig in politiek-ideologische zin, maar als ik had kunnen vermoeden dat deze staatssecretaris dat op deze manier zou invullen, had ik mijn mond gehouden.

Dit wordt een drama. Dit is ernstig omdat de mediaomgeving van het publieke bestel zo krachtig in beweging is dat wij ons geen dubbelzinnig beleid kunnen veroorloven. Met halfbakken compromissen zetten wij de toekomst van het bestel op het spel. Dit kabinet zegt een hervormings- en moderniseringsagenda te hebben, maar de facto wijst het de weg naar restauratie. Het durft niet voor de toekomst te kiezen, maar kiest voor het verleden. Het durft de erfenis van de verzuiling, nu die noodzakelijke stappen voor modernisering in de

Van der Lans

weg staat, niet fundamenteel ter discussie te stellen. Dit heeft niets met vernieuwing en modernisering meer te maken. Wat dat betreft tonen onze zuiderburen meer lef, die hebben bewust een keuze gemaakt voor twee duidelijke netten, Ketnet en Canvas, en dat werkt. Het is treurig dat wij daar niet eens aan durven te beginnen.

Dit wordt een drama. Niet alleen omdat er op het verkeerde paard wordt gewed, maar ook omdat het op zijn eigen logica stuk loopt. De heer Bruins Slot, voorzitter van de raad van bestuur toonde vorige week al haarscherp aan dat de zogeheten C-functie, de cultuur en amusements-functie, met deze plannen onmiddellijk vanaf het begin het kind van de rekening wordt. Zonder dat er iets tegenover staat, moeten deze programma's het met € 100 mln. minder doen. Dit is een enorme aderlating voor de aantrekkingskracht van het publieke bestel, waardoor het steeds verder zal marginaliseren en ineenschrompen.

Over de voorstellen van dit kabinet valt nog heel veel te zeggen. Wij zullen dat zeker gaan doen als ze deze Kamer bereiken, wat ik overigens niet hoop. Wonderen bestaan tegenwoordig weer in omroepland dus misschien ziet de Tweede Kamer alsnog het moderniseringslicht. De vraag die wij vandaag en morgen moeten beantwoorden is wat wij in de context van de grote plannen van dit kabinet vinden van wetsvoorstel 29 991. Mijn fractie twijfelt. Op zichzelf is dit wetsvoorstel een logisch bestuurlijk antwoord op de kortetermijnvoorstellen van de heer Rinnooy Kan. De positie van de omroepvoorzitters in de raad van toezicht was bestuurlijk onhoudbaar; dit zag de raad tenslotte zelf ook in, als ik zijn brief van mei 2004 goed heb gelezen. Met deze voorstellen wordt de bestuurlijke positie van de raad van bestuur versterkt. Ik denk dat dit onvermijdelijk was. Ik ben zelf niet heel erg onder de indruk van het argument van de oppositie in de Tweede Kamer dat dit wetsvoorstel te veel riekt naar het creëren van een staatsomroep; dat soort argumentatie is evenzeer een reflex uit het verleden.

Cruciaal is wel hoe de nieuwe raad van toezicht wordt samengesteld; er circuleert in Hilversum al een lijstje met namen van mensen die daarin

zouden moeten komen. Dat stemt weinig hoopvol. En met wat voor visie moeten de leden van deze raad gaan toezien? Worden zij supporters van dit regeringsvoorstel of mogen ze een eigen koers trekken? Wat is het profiel? Is het logisch om nu voor 1 september of 1 oktober zo'n raad van toezicht in elkaar te flansen, terwijl de hele discussie over de toekomst van de media nog moet worden gevoerd? Zou het niet logischer zijn om met een tijdelijke raad van toezicht te werken en een definitieve samen te stellen als de politieke besluitvorming achter de rug is? Dan weten die mensen immers waarop ze moeten toezien.

Kortom, wij behandelen dit voorstel nu om het mogelijk te maken dat er op 1 september of 1 oktober een nieuwe raad van toezicht komt, maar wij hebben grote vragen over de onafhankelijkheid, de transparantie van de werving en, de facto, de haast. Is het niet denkbaar om met een interim-raad van toezicht te gaan werken, een paar nieuwe leden te benoemen en een paar oude kroonleden te laten zitten en dan definitief een raad van toezicht te bemensen als de besluitvorming definitief achter de rug is? Of mijn fractie al dan niet met dit wetsvoorstel zal instemmen, is vooral afhankelijk van de antwoorden van de staatssecretaris op deze vragen.

De **voorzitter**: Wenst een van de leden in eerste termijn nog het woord? Dat is niet het geval.

Ik stel voor, de beraadslaging tot morgen direct na de lunchpauze te schorsen.

Daartoe wordt besloten.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van onder meer de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet medezeggenschap onderwijs 1992 in verband met de invoering van lumpsumbekostiging in het primair onderwijs (29736).**

De **voorzitter**: Ik heet de minister van onderwijs van harte welkom.

De beraadslaging wordt geopend.

□

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. Dit wetsvoorstel heeft in principe de steun van mijn fractie, maar wij hebben wel wat zorgen. Wij hebben die ook geuit in de schriftelijke voorbereiding. Uit de tussenrapportage blijkt dat het voor de pilotbesturen moeilijk is om een goed inzicht te krijgen in de feitelijke salarisuitgaven gedurende een schooljaar. Uit mijn eigen "veldbenadering" blijkt dat besturen daardoor de neiging hebben om terughoudend te begroten, of, anders geformuleerd, wat gelden op te potten. Gezien alle onzekerheden is dat begrijpelijk, maar het is niet altijd in het belang van het onderwijs. Zal de minister met het oog hierop niet alleen de rechtmatigheid van de uitgaven monitoren maar ook de effectiviteit? Ik vraag dat, omdat niemand er iets aan heeft als er geld blijft liggen.

In eerdere debatten heeft mijn fractie het betreurd dat de positie van de directies ten opzichte van de schoolbesturen zo zwak is. Er is in ieder geval niet als in hardere sectoren sprake van een level playing field. De minister schrijft in de nadere memorie van antwoord dat wij erop moeten durven vertrouwen dat alle spelers hun nieuwe rol op zich zullen nemen. Met dit in het achterhoofd zou ik graag zien dat er wat meer vertrouwen komt in de directies. Zij zijn volgens mij namelijk heus wel in staat om hun eigen belang zo nodig ondergeschikt te maken aan het algemeen belang en zouden daarom wel een wat steviger positie mogen innemen.

Er zijn signalen dat een aantal pilotscholen, onder andere scholen waarbij ik in het bestuur zit, tegen forse tekorten is opgelopen in de experimenteerfase. Ik ga ervan uit dat deze ervaringen ertoe zullen leiden dat de samenstelling van de lumpsum wordt bijgesteld. Als dat niet zo is, hoor ik dat graag.

De salarisuitgaven zijn de enige post waar schoolbesturen "winst" kunnen halen. Dat is veruit de grootste kostenpost en daar valt dan ook het meeste te halen. De personeelskosten worden berekend aan de hand van de gemiddelde leeftijd in het land. Dat is een beetje een moeizame constructie, want dat maakt het aantrekkelijk om vooral